

Het vernis van beschaving is maar heel dun. In *Tuin der Lusten* laat Dianne Bakker de gruwelijke kant van de mensheid zien.

Lieflijk verbeelde gruwelen

GITTE BRUGMAN

De pastelkleurige landschappen van Dianne Bakker lijken op het eerste gezicht lieflijk en onschuldig. Maar bij nadere beschouwing speelt er zich vaak iets akelig af, en is de achterliggende inspiratie veelal gruwelijk. Juist door haar techniek is het contrast met de boodschap groot.

Hoewel het streng gereformeerde milieu waarin ze opgroeide daar geen aanleiding toe gaf, was Dianne Bakker (Groningen, 1958) er al jong van overtuigd dat ze kunstenaar wilde worden. In 1979 begon ze aan haar studie aan kunstacademie Minerva. Ze trouwde tijdens haar studie, kreeg een dochter en studeerde af met grafiek en collages.

Aan het begin van haar kunstenaarsloopbaan vond ze vooral inspiratie in de natuur. Tekeningen in Oost-Indische inkt die ze buiten maakte, zette ze om in houtsneden. Gaandeweg vertaalde ze ook haar interesse voor mythen, sagen en legenden in haar werk. Toen haar man in 1996 plotseling overleed, bleef ze alleen achter met haar dochter.

Lichamelijke klachten maakten haar het werken steeds moeilijker. Ze moest het maken van grote, kleurrijke houtsneden opgeven en ging op zoek naar een andere vorm om zich uit te drukken. Een daarvan was het maken van kunstenaarsboeken, zoals *BinnenBeentjes* en *BuitenBeentjes*. Het werk was bedoeld voor een expositie over bewegen, o hoe cynisch, en bestaat uit een map met daarin negen vellen.

Voor op de map zit een houtdruk van een zwart vlak waarin de uitsparing de vorm heeft van een menselijke figuur (een hoofd met benen). Door deze opening is de Franse tekst te zien waarop de figuur is gedrukt. Op vergeelde pagina's uit *Archives de la ville d'Amiens* zijn verschillende eenvoudige voorwerpen geplakt. Sjabloondrukken en ingekleurde fotokopieën van een dansend stel, losse benen, een baby...

Elke pagina heeft als titel een uitdrukking waarin het woord 'beentjes' voorkomt. In eerste instantie lijkt het een vrolijke reeks, maar vanwege een pistool, een handgranaat en de associaties die de tekst oproept, krijgt het geheel iets grimmigs.

Pas in 2014 werd bij Bakker de diagnose multiple sclerose gesteld. Na twintig jaar met onbekende klach-

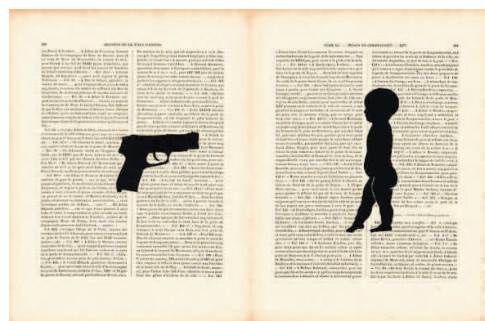
ten te hebben rondgelopen, was ze blij dat ze eindelijk de oorzaak van haar problemen kende. De diagnose veroorzaakte een radicale breuk in haar oeuvre. Depressief, eenzaam en verward in een strijd tussen wat wel en niet meer kon, drong ook het besef door niets meer te verliezen te hebben.

Dat bracht „het grote geluk om vrij, zonder beperkingen, bekommerdissen en conventies dat te maken wat ik zelf wil”. Sindsdien inspireert Bakker haar werk met 'opgetekend door Alberdina B'. Alberdina is haar eerste doopnaam, die zij eerder nooit gebruikte, en die nu „bijna als een derde persoon observeert en re-

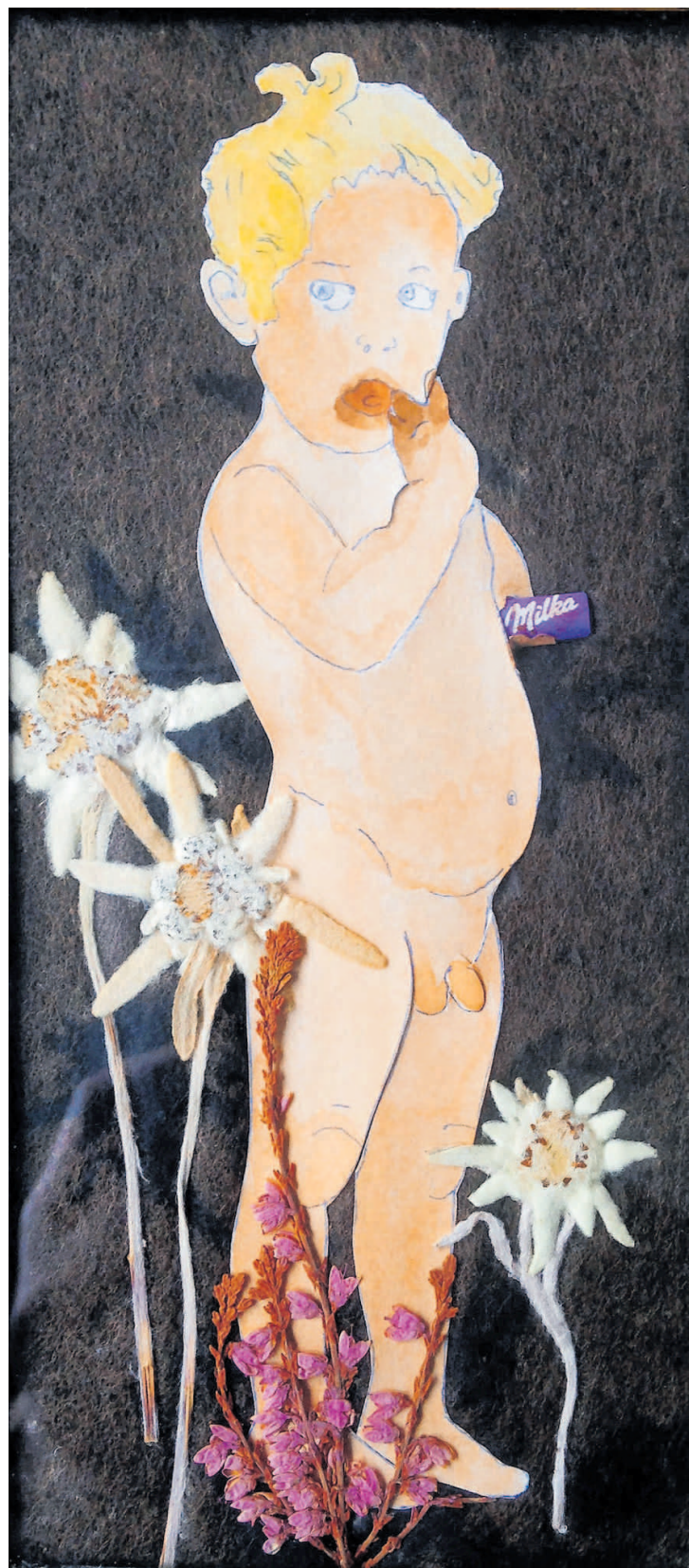
gistreert". Bakker gebruikt vaak gekreukt en beschilderd kaftpapier als basis voor haar werk. Ze vouwt het op als een harmonica, waarmee het ook een soort boekje vormt: een lepoporelo. „Eerst schilder ik een landschap en daar plak ik wat bomen en bloemetjes in”, vertelt ze. Geleidelijk ontstaat het verhaal onder haar handen, waarbij ze gebruikmaakt van poëzie, tekst en gevonden materiaal.

Kinderrimpjes van vroeger inspireerden haar tot *Zuigduimpje*. „Die gedichtjes waren angstaanjagend. Als je op je duim zoog, zou die door De Man met de Grote Schaar worden afgeknipt.” Bakker gaf een meisje zelf een grote schaar in handen, met alle gevolgen van dien. De dichtregels van Shelly: *Thou hast wept to know / That things depart which never may return; / Childhood and youth, friendship, and love's first glow, / Have fled like sweet dreams, leaving thee to mourn...* leidden tot een lieflijk landschap met naakte

Gekreukt en beschilderd kaftpapier is vaak de basis

Pagina's uit *BinnenBeentjes* en *BuitenBeentjes*.

'Het Zwitserleven gevoel'.

'Tijdstip der geboorte in Tuam I'

'Tijdstip der geboorte in Tuam II'

'Thou hast wept to know, that things depart which never may return.'

mannen, meisjes, baby's of poppen.

In de loop der jaren is haar thema veranderd van aarde naar aard, van natuurschoon naar de menselijke natuur. Bakker studeerde op latere leeftijd godsdienstwetenschap aan de Rijksuniversiteit Groningen, waarmee religieuze citaten en thema's hun intrede deden in haar werk. In *God schiep meisjes en paarden* zie je jonge meiden druk met hun pony's. „Het paard wordt vaak gezien als het symbool voor de eerste liefde van een meisje.” Ze zo te bekijken heeft iets voyeuristisch.

Verschillende van haar werken ogen als een Hof van Eden, maar blijken bij nadere beschouwing een *Tuin der Lusten*. Soms verwerkt ze uiterst persoonlijke ervaringen in haar collages. In *Ik haat je, ik heb je lief* laat ze zien dat bij het krijgen van een kind – „met name het eerste kind” – de gevoelens van de moeder tegenover haar baby ambivalent zijn.

„Ik had een huilbaby en wist soms niet hoe ik het had.” De naaktheid van de figuren in *Het Zwitserleven gevoel* of *Het einde, de vochtigheid en het begin van de wereld* heeft iets ongemakkelijks vanwege verwijzingen naar seksuele handelingen. Maar deze tafereelen zijn nog relatief onschuldig vergeleken bij het ergste wat er is: „seksueel misbruik op grote schaal”. Een scène waarin een witte priester hosties uitdeelt aan zwarte kindertjes is haar vertaling van het misbruik in de rooms-katholieke kerk. „Dit is hier al wel bekend, maar in Afrika een stuk minder”, zo licht ze toe. In een andere voorstel-

ling ziet de Bijbelse Job hoe Nineve wordt verwoest. „De meisjes zijn hier ondanks het vuur en hun losse ingewanden nog aardig dartel”, geeft ze als wrang commentaar.

Grootschalige verkrachtingen door soldaten van het Rode Leger, de Black Lives Matter-beweging... Haar beeldtaal mag hier en daar kinderlijk ogen, de onderwerpen die ze aansnijdt zijn dat allerminst. Zo ook het nieuws rond de gruwelijke vondsten in het West-Ierse Tuam, waar in de bodem rond het vroegere tehuis van de zusters van de orde Bon Secours stoffelijke resten werden gevonden.

Tussen 1925 en 1961 werden hier meisjes en vrouwen opgevangen, die ongetrouwd zwanger waren geworden. Een historica ontdekte dat in die periode veel zeer jonge kinderen waren gestorven. „In het massagraf lagen foetussen vanaf 35 weken oud tot driejarige peuters, mogelijk slachtoffers van verwaarlozing”, zo luidt de toelichting.

„Door mijn ziekte ben ik vrijer geworden, en is de urgentie sterker”, zegt Bakker. „Ik maak dit nu het nog kan. Dat heeft iets bevrijdends.” Aan de andere kant zijn de onderwerpen zo heftig dat ze soms denkt: Nu moet ik even iets voor mijn oma maken. „Maar als ik dat dan af heb, blijken er toch weer gruwelijke dingen in te zitten.”

Heerenveen - Museum Belvédère: Oranje Nassaulaan 12, di t/m zo 11-17 u, t/m 15 mei, www.museumbelvedere.nl www.diannebakker.com